

Organizácia Spojených národov a Darfúr

INFORMAČNÝ HÁROK

Pozadie

Odhaduje sa, že od začiatku vypuknutia bojov medzi jednotkami sudánskej vlády, spojeneckými milíciami Janjaweed a ďalšími ozbrojenými skupinami rebelov, prišlo v Darfúre o život viac než 200 000 ľudí. Ďalšie 2 milióny boli pritom nútené opustiť svoje domovy. Veľmi časté a rozšírené sú také ohavné činy ako masové vraždy civilistov a znásilnenia žien a dievčat, čo len zdôrazňuje nevyhnutnosť bezodkladnej reakcie.

Organizácia Spojených národov začala v roku 2003 bit' na poplach ohľadom krízy v Darfúre, pričom trvalé riešenie tohto konfliktu sa stalo hlavnou prioritou Bezpečnostnej rady a dvoch po sebe nasledujúcich generálnych tajomníkov. Okrem úsilia dosiahnuť politické riešenie krízy, OSN v spolupráci s partnermi realizuje v Darfúre a utečeneckých táboroch v Čade a Stredoafrickej republike (CAR) v súčasnosti najväčšiu humanitárnu operáciu na svete. Experti OSN na ľudské práva popritom zbierali informácie o zneužívaní a monitorovali úsilie miestnych súdov priviesť páchatel'ov týchto ohavných činov k spravodlivosti.

5. mája 2006 bola pod záštitou Africkej Únie (AÚ) a za podpory OSN a ďalších partnerov podpísaná Darfúrska mierová dohoda. Intenzívne diplomatické a politické úsilie zapojiť do mierového procesu aj strany konfliktu, ktoré sa nepodieľali na podpise tejto dohody pritom pokračuje. OSN navyše poskytla logistickú a technickú pomoc monitorovacím tímom AÚ, ktoré boli do Darfúru vyslané v roku 2004 a zároveň vytvorila, prispôsobila a v súčasnosti implementuje plány pre rozmiestnenie multidimenzionálnej mierovej operácie.

V súlade s rozhodnutím prijatým počas konzultačných rokovaní v Adis Abeba 16. novembra 2006, ktorých sa zúčastnili bývalý generálny tajomník OSN, zástupcovia piatich stálych členov Bezpečnostnej rady, predstavitelia sudánskej vlády, AÚ a ďalších štátov a organizácií majúcich v regióne politický vplyv, ako aj niektorých krajín prispievajúcich jednotkami do Misie Africkej Únie v Sudáne (AMIS), Oddelenie OSN pre mierové operácie (DKPO) naprojektovalo trojstupňový prístup k rozšíreniu operácie AMIS a vytvorenie doteraz nebyvalých hybridných mierových jednotiek AÚ a OSN. Intenzívne osobné aj verejné diplomatické úsilie generálneho tajomníka Pan Kimuma a ďalších aktérov medzinárodnej komunity vyústilo v júni 2007 v skutočnosť, že Sudán akceptoval rozmiestnenie týchto jednotiek.

Politické a diplomatické úsilie

Generálny tajomník OSN považuje presadzovanie politického riešenia krízy v Darfúre za svoju hlavnú prioritu. Intenzívne spolupracuje so všetkými zúčastnenými hráčmi v regióne ako aj širšej medzinárodnej komunity. Uskutočnil viacero pravidelných diskusií so sudánsky prezidentom Omarom al-Baširom, vrátane stretnutí „v tvár“ z 29. januára 2007 v Adis Abeba a 28. marca 2007 v Rijáde, v Saudskej Arábii.

Špeciálny vyslanec generálneho tajomníka pre Darfúr Jan Eliasson, ktorý bol vymenovaný v decembri 2006, je spoločne s jeho náprotivkom z AÚ angažovaný v úsilí dosiahnuť prostredníctvom intenzívnej kyvadlovej diplomacie pokrok v politickej oblasti. Ukončenie násillia, posilnené prímerie zabezpečené mierovými jednotkami, zlepšenie humanitárnej situácie a koniec marginalizácie Darfúru prostredníctvom inkluzívnej mierovej dohody, ktorá bude obsahovať ustanovenia poskytujúce právomoci a umožňujúce podiel na blahobyte, predstavujú kritéria ich úspechu.

9. júna 2007 predstavili špeciálni vyslanci Bezpečnostnej rade spoločne ich cestovnú mapu na ceste k mieru v Darfúre. Obsahuje tri fázy: prvá má za cieľ zjednotiť všetky prebiehajúce mierové iniciatívy; druhá zahŕňa kyvadlovú diplomaciu medzi Chartúmom a stranami, ktoré nie sú signatármi Darfúrskej mierovej dohody z roku 2006 a tret'ou fázou budú samotné mierové rokovania, ktoré sa podľa pána Eliassona začnú počas tohto leta. Všetkým stranám pritom zopakoval výzvu generálneho tajomníka na zastavenie bojov a bombových útokov, s cieľom vytvoriť atmosféru, ktorá by bola priaznivá pre mierové rokovania.

Bezpečnostná rada za účelom stretnutia s prezidentom al-Baširom navštívila Chartúm 17. júna 2006, pričom sa snažila dosiahnuť explicitné akceptovanie všetkých elementov hybridnej operácie Vládou Sudánu. Počas pobytu v hlavnom meste, členovia Bezpečnostnej rady naznačili ich vôľu odporučiť financovanie spoločnej operácie, ak získajú uistenie, že je OSN bude zodpovedná za zabezpečenie jej veliteľských a riadiacich štruktúr a systémov.

Sankcie Bezpečnostnej rady

Bezpečnostná rada uvalila zbrojené embargo na všetky mimovládne entity a jednotlivcov, vrátane milícií Janjaweed, ktoré v stúpilo do platnosti 30. júla 2004 na základe prijatia Rezolúcie č. 1556. Sankčný režim bol navyše posilnený prijatím Rezolúcie č. 1591 (2005), ktorá rozšírila rozsah zbrojného embarga a uvalila dodatočné opatrenia, vrátane zákazu vycestovania a zmrazenia účtov štyrom jednotlivcom – dvom vodcom rebelov, bývalému veliteľovi sudánskeho letectva a veliteľovi provládnych milícií.

Peacekeeping

OSN v súčasnosti implementuje trojstupňový prístup k posilneniu operácie AMIS a prípadnému rozmiestneniu robustnej mierovej jednotky v Darfúre. Dohoda ohľadom hlavného konceptu bola dosiahnutá 16. novembra počas konzultačných rokovaní v Adis Abeba. Následne bola schválená Radou pre bezpečnosť a mier AÚ 30. novembra v Abují, v Nigérii a Predsedníckym vyjadrením z 19. decembra 2006 Bezpečnostnou radou OSN. Vláda Sudánu vyjadrila ochotu akceptovať všetky tri fázy plánu.

Prístup pozostáva z opatrení na rozšírenie operácie AMIS v podobe „ľahkých podporných balíkov“ (LSP), „ťažkých podporných balíkov“ (HSP) a hybridnej operácie AÚ a OSN. Každá fáza si pritom vyžaduje vlastnú sadu dohôd a porozumenia medzi OSN, AÚ a sudánskou vládou. S cieľom dosiahnuť tieto dohody, OSN uskutočnila komplexnú sériu rozhovorov, o.i. ohľadom úrovne a druhu podpory, otázok riadenia a velenia a právneho rámca, ktorý bude zastrešovať celé úsilie. Hybridná operácia AÚ a OSN predstavuje unikátny model partnerskej spolupráce v mierových operáciách OSN.

Ľahký podporný balík (LSP) poskytne podporu manažérskym kapacitám operácie AMIS a skladá sa zo 105 vojenských dôstojníkov, 34 policajných poradcov a 48 civilistov, rovnako ako materiálnej pomoci a výstroje. Kým väčšina LSP bola rozmiestnená ku koncu júna 2007, vyslanie obrnených transportérov čaká ešte na prerokovanie.

Ťažký podporný balík (HSP), ktorý bude rozmiestnený v druhej polovici roka 2007, je navrhnutý s cieľom poskytnúť podporu operácii AMIS do momentu, kým rozmiestnenie hybridnej operácie nedosiahne úroveň 2 250 vojakov, 721 policajtov a 1 136 civilistov, čo si z rozpočtu OSN vyžiadajú výdavky vo výške 287,9 milióna amerických dolárov. Uprednostnené budú jednotky afrických štátov. Ak sa nepodarí získať vhodný personál s pomedzi afrických krajín, OSN sa bude usilovať nájsť spôsobilý personál z krajín, ktoré budú akceptovateľné pre všetky zúčastnené strany.

Hybridná operácia AÚ a OSN bola po intenzívnych diplomatických aktivitách generálneho tajomníka a po dlhých a komplexných technických diskusiách medzi OSN, AÚ a sudánskou vládou finálne schválená 12. júna 2007. Hlavným mandátom hybridnej jednotky bude ochrana civilistov, rovnako ako prispievať k bezpečnosti humanitárnych pracovníkov, monitorovať a verifikovať implementáciu dohôd, asistovať inkluzívnemu politickému procesu, prispievať k ochrane ľudských práv a vládne práva a monitorovanie a informovanie o situácii na hraniciach s Čadom a Stredoafrickou republikou.

V plnej sile sa bude skladat' z takmer 20 000 vojakov, 6 147 policajtov a 4 860 civilistov, čím sa stane jednou z najväčších mierových operácií OSN v histórii a väčšou než mierová operácia OSN, ktorá v súčasnosti prebieha v Demokratickej republike Kongo. Keď získa poverenie Bezpečnostnej rady, DPKO začne s prípravou úsilia zabezpečiť, že vojenské a policajné jednotky poskytnú primárne africké krajiny. Generálny tajomník dal jasne najavo, že tempo rozmiestnenia bude závisieť na dodržiavaní záväzkov sudánskou vládou poskytnúť bezpodmienečnú podporu trojstupňovému prístupu, na včasnom poskytnutí potrebného personálu a výstroje členskými štátmi a nevyhnutnej infraštruktúre a zdrojoch ako voda, potrebných na zabezpečenie prívlu mierových jednotiek. Generálny tajomník naliehal na medzinárodné spoločenstvo, aby poskytlo finančné prostriedky a zdroje potrebné pre rozmiestnenie hybridnej operácie v Darfúre. Odporučil členským štátom OSN poskytnúť podporu operácii prostredníctvom stanoveného rozpočtu OSN.

Vedenie hybridnej operácie

Rodolphe Adada z Konga bol vymenovaný za špeciálneho spoločného predstaviteľa AÚ a OSN pre Darfúr, ktorý povedie hybridnú operáciu. Bude sa zodpovedať generálnemu tajomníkovi OSN a predsedovi Komisie AÚ. Špeciálnemu predstaviteľovi bude asistovať jeho zástupca, ktorý bude spoločne vymenovaný oboma organizáciami. Direktívy pre špeciálneho predstaviteľa budú vydávané prostredníctvom komisára AÚ pre mier a bezpečnosť

a námestníkom generálneho tajomníka OSN pre mierové operácie. Každodenná činnosť jednotky bude v súlade s koncepciou, ktorú spoločne prijala AÚ a OSN, t.j. v súlade s dohodami z Adis Abeba a Abuje z roku 2006. Podľa špecifikácií obsiahnutých v spoločnej správe o hybridnej operácii z júna 2007, veliteľské a riadiace štruktúry operácie zabezpečí OSN.

Po konzultáciách s OSN bol nigérijský generál Martin Luther Agwai vymenovaný Africkou Úniou za veliteľa jednotiek, pričom sa bude zodpovedať špeciálnemu vyslancovi. Po jeho vymenovaní, sa bude to isté vzťahovať na policajného komisára

Humanitárne úsilie

Humanitárne agentúry OSN v súčasnosti vedú najväčšie záchranné úsilie na svete, aby pomohli približne 4,2 miliónom ľuďom v núdzi kvôli kríze v Darfúre. Z týchto je 2,1 milióna vnútorných utečencov v samotnom Darfúre, kým ďalších 236 000 utečencov žije v táboroch v Čade. Na rok 2007 je pre humanitárnu pomoc v Darfúre určených viac než 650 miliónov amerických dolárov. V regióne je rozmiestnených viac než 12 000 humanitárnych pracovníkov, aby poskytovali pomoc tým, ktorí sú zasiahnutí krízou. Zahŕňajú personál z 13 agentúr OSN, Červeného kríža/ Červeného polmesiaca a viac než osemdesiatich mimovládnych organizácií.

Za posledné štyri roky zachránilo toto masívne humanitárne úsilie stotisíce životov. Podarilo sa znížiť mieru úmrtnosti pod hranicu výnimočného stavu, od polovice roku 2004, kedy dosahovala vrchol, bola globálna podvýživa zredukovaná o polovicu a takmer tri štvrtiny všetkých obyvateľov Darfúru majú v súčasnosti bezpečný prístup k pitnej vode. Aj napriek tomu sú však, ako výsledok útokov každej zo strán, civilisti naďalej násilne vyhánaní z ich obydľí, pričom len počas prvých piatich mesiacov roku 2007 pribudlo k vnútorným utečencom viac než 140 000 ľudí. S nárastom populácie, viaceré tábory pre vnútorných utečencov už ďalej nedokážu absorbovať nový príval, čím dochádza k zvyšovaniu napätia.

Humanitárna operácia a jej personál sa čoraz častejšie stávajú cieľom násilia. K júnu 2007 bolo dočasne unesených 69 zdravotných pracovníkov, 37 konvojov bolo napadnutých alebo vyrabovaných a 61 humanitárnych vozidiel bolo odcudzených. Niekoľko významných mimovládnych organizácií už opustilo oblasť, pričom násilie voči zdravotným pracovníkom označili za hlavnú príčinu.

OSN odhaduje, že viac než pol milióna ľudí po celom Darfúre je v súčasnosti odrezaných od humanitárnej pomoci. Aj napriek vysokému číslu sa však jedná o úspech, keďže vo februári 2007 bolo nemožné dosiahnuť 900 000 ľudí. Úspech pritom pramení zo zvýšeného úsilia humanitárnych pracovníkov dosiahnuť populácie zasiahnuté konfliktom prostredníctvom inovátnych a často nákladných prostriedkov – a to bez akéhokoľvek zlepšenia ich bezpečnosti. OSN pokračovala vo vyvíjaní nátlaku na úrady v Chartúme, aby zlepšili prístup humanitárnej pomoci a bezpečnosť zdravotných pracovníkov, čo v apríli 2007 vyústilo v prijatie spoločného komuniké medzi Vládou Sudánu a OSN, ktorého cieľom je efektívne zabezpečiť a umožniť humanitárne aktivity v Darfúre.

Donori zatiaľ poskytli prostriedky na 62% humanitárnych operácií v Darfúre (k 15. júnu 2007 bolo z potrebných 652 miliónov dolárov prísľúbených 396 miliónov), predovšetkým na jedlo. Ostatné oblasti sú výrazne podfinancované a potrebujú príspevky. Zoči-voči zhoršujúcej sa bezpečnosti, OSN a jej partneri efektívne držia líniu prežitia a ochrany miliónov ľudí v Darfúre.

Ľudské práva

V júli 2004 súhlasila sudánska vláda s rozmiestnením pozorovateľov OSN pre ľudské práva v Darfúre, ako súčasť Misie OSN v Sudáne (UNMIS), ktorej úlohou bolo dozerať nad mierovou dohodou medzi Severom a Juhom. Pravidelne zaznamenávali porušenia ľudských práv a odporučili úradom v Chartúme prijať príslušné nápravné opatrenia.

V auguste 2004 vyslal generálny tajomník Louise Arbourová, vysokú predstaviteľku OSN pre ľudské práva, a Juana Mendez, jej špeciálneho poradcu pre prevenciu genocídy, do Darfúru, aby posúdili situáciu priamo na mieste a naliehali na všetky zúčastnené strany, aby ukončili vážne porušovanie ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva. V septembri 2005 sa špeciálny poradca vrátil späť do Darfúru, aby preskúmal úroveň implementácie ich predchádzajúcich odporúčaní.

7. októbra 2004 ohlásil generálny tajomník vytvorenie vyšetrovacej komisie na preskúmanie, či došlo v Darfúre k spáchaniu aktov genocídy. V záverečnej hodnotiacej správe komisia uviedla, že kým sudánska vláda nepresadzovala politiku genocídy, jej jednotky a spojenecké milície „uskutočňovali nepriberčivé útoky, vrátenie zabíjania civilistov, mučenia,

násilného zmiznutia, ničenia dedín, znásilnenia a iných foriem sexuálneho zneužívania, drancovania a násilného premiestnenia.“ Komisia usúdila, že „medzinárodné zločiny, ako zločiny voči ľudskosti a vojnové zločiny, spáchané v Darfúre, sú rovnako závažné a ohavné ako genocída.“ Vyzvala Bezpečnostnú radu, aby „konala nielen voči páchatelom týchto zločinov, ale podnikla zodpovedné kroky aj na ochranu obetí“.

21. apríla 2005 vymenovala Komisia pre ľudské práva (predchodca dnešnej Rady pre ľudské práva) špeciálneho spravodajcu pre stav ľudských práv v Sudáne. Špeciálny spravodajca, Sima Samar, pravidelne navštevovala Sudán a v ústnej a písomnej forme informovala Komisiu (neskôr Radu pre ľudské práva), rovnako ako Tretí výbor Valného zhromaždenia OSN.

Vo februári a marci 2007 rozmiestnila Rada pre ľudské práva v oblasti špeciálnu misiu pre zaznamenávanie stavu dodržiavania ľudských práv v Darfúre. Rada následne vytvorila expertnú skupinu pre ľudské práva, aby spolupracovala so sudánskou vládou a AÚ na zabezpečení implementácie všetkých rezolúcií a odporúčaní, ktoré sa dotýkajú oblasti ľudských práv v Darfúre. 20. júna bol mandát expertnej skupiny predĺžený o ďalších šesť mesiacov. V jej siedmej správe o stave ľudských práv v Darfúre (18. máj), Úrad vysokého komisára pre ľudské práva (OHCHR) informoval o plošných útokoch voči civilistom, uskutočnených od januára do marca 2007. Generálny tajomník opakovane upozorňoval Bezpečnostnú radu na pokračujúce násilie v Darfúre a odsúdil cieľené útoky voči civilistom, vrátane plošných útokov na dediny.

Medzinárodný trestný súd

V marci 2005, na základe odporúčania vyšetrovacej komisie (pozri vyššie), Bezpečnostná rada OSN postúpila Rezolúciou č. 1593 situáciu v Darfúre Medzinárodnému trestnému súdu (ICC) a nariadila Sudánu spolupracovať so súdnymi vyšetrovateľmi. 2. mája 2007 vydal ICC na bývalého sudánskeho ministra vnútra a súčasného ministra pre humanitárne záležitosti Ahmada Haruna a veliteľa milícií Janajweed Ali Muhammada Ali Abd-Al-Rahmana zatykač za spáchanie zločinov voči ľudskosti a vojnových zločinov.

Životné prostredie

Program OSN pre životné prostredie (UNEP) informoval 21. júna o dlhodobých regionálnych klimatických zmenách vo viacerých častiach Sudánu, ktoré sa prejavujú v úbytku dažďových zrážok, predovšetkým v provinciách Kordofan a Darfúr. Podľa správ UNEP, rozsah klimatických zmien, ako bol zaznamenaný v severnom Darfúre, je neobvyklý, pričom dôsledky sú tesne previazané s konfliktom v regióne.

Desaťročia sociálneho napätia a konfliktov navyše prudko narúšajú ekologické služby v kľúčových častiach krajiny. UNEP tvrdí, že investície do ekologického manažmentu, financované prostredníctvom medzinárodného spoločenstva a tržieb z vývozu sudánskej ropy a plynu, musia byť vitálnou súčasťou úsilia nastoliť mier v Sudáne.

Mierová operácia medzi Severom a Juhom

Na jar 2005 bola operácia UNMIS poverená implementáciou Komplexnej mierovej dohody (CPA) medzi Vládou Sudánu/ Stranou národného kongresu zo severnej časti krajiny a Sudánskym ľudovooslobodzovacím hnutím z južného Sudánu. Situovaná v Sudáne, UNMIS v súčasnosti zahŕňa 10 000 vojakov a 600 policajtov. Mandát misie vyprší v októbri 2007, očakáva sa však, že bude pokračovať aspoň po dobu plnej implementácie CPA, t.j. do roku 2011.

Rezolúcie Bezpečnostnej rady (RBR)

Medzi relevantné rezolúcie Bezpečnostnej rady patrí RBR č. 1590 (2005) vytvárajúca UNMIS; RBR č. 1556 (2004) a 1591 (2005) uvažujúce sankcie na Darfúr; RBR č. 1706 (2006) udeľujúca UNMIS mandát na pôsobenie v Darfúre a RBR č. 1755 (2007) predlžujúca mandát UNMIS do októbra 2007.